

Депозиттерді кепілдендіру жүйесі туралы

Депозиттерді кепілдендіру жүйесі (ДКЖ) іс жүзінде әлемнің әрбір елінде бар және жеке тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауға бағытталған. Осылайша ДКЖ еліміздегі қаржылық тұрақтылықты сақтайды және азаматтардың банктік секторына деген сенімдерін қолдайды.

Қазақстандық депозиттерді кепілдендіру қоры (ҚДКҚ) оператор болып табылатын Қазақстандағы депозиттерді міндетті кепілдендіру жүйесі 1999 жылдан бастап әрекет етеді. Қазақстанның Ұлттық банкі ҚДКҚ құрылтайшысы әрі жалғыз акционері болып табылады.

депозиттерді міндетті кепілдендіру жүйесі келесі базалық қағидаларға сүйенеді: Біріншіден, барлық банктік операцияларды (депозиттерді қабылдау, жеке тұлғалардың банктік шоттарын жүргізу және ашу) жүргізуге лицензия алған барлық банктер (соның ішінде Қазақстан Республикасы бейрезидент-банктер) міндетті түрде депозиттерді кепілдендіру жүйесіне қатысады. "Al Hilal "Ислам Банкі" АҚ және "Заман-Банк "Ислам Банкі" АҚ екі Ислам банкін (Қазақстан Республикасының бейрезидент ислам банктерінің филиалдары) қоспағанда. ДКЖ-ға қатысушы банктердің өзекті тізімі www.kdif.kz/depozity-i-garantiya/banks/ ҚДКҚ сайтында қолжетімді <http://www.kdif.kz/depozity-i-garantiya/banks/>

Екіншіден, лицензиясынан айырылған банктердің салымшыларымен есеп айырысуына арналған ҚДКҚ-ның арнайы резерв негізінен қатысушы - банктердің тоқсан сайынғы жарналары есебінен жинақтау негізінде қалыптастырылады. Бұдан басқа қолданыстағы заңнамаға сәйкес төлемдер үшін ҚДКҚ жарғылық капиталы мөлшерінің 70% - на дейін пайдаланылуы мүмкін. Сондықтан жалпы төлем сомалары лицензиясынан айырылған банктердің депозит санына байланысты емес.

Бүгінде ҚДКҚ – ның арнайы резерві жеткілікті, өйткені ҚДКҚ кепілдігі ДКЖ-ға қатысушы банктерде орналастырылған барлық салымдардың (шоттар, карточкалар, депозиттер) 99,8% - ын толығымен жабады. Жекелеген жағдайларда төлемге қабілетсіз банктермен жұмыс істеу жөніндегі бірқатар тетіктер, оның ішінде олардың активтері мен міндеттемелерін басқа банкке немесе ДКЖ – ға қатысушы - банктерге беру де көзделуі мүмкін.

Салымшыларға депозиттерге кепілдік беру жүйесіне қатысу үшін (Жеке тұлғаларға және жеке кәсіпкерлерге) ҚДКҚ тарапынан кепілдік берілген өтемді алу құқығын растайтын жеке құжатты ресімдеу қажет емес. ҚДКҚ кепілдігі қатысушы - банкпен банктік салым шартын немесе шотты жасасқан сәттен бастап, автоматты түрде туындайды. Депозит ашылған сәттен бастап ҚДКҚ қорғауында болады.

Депозиттерді кепілдендіру туралы

Жеке тұлғалардың және дара кәсіпкерлердің банктік шоттардағы ұлттық және шетел валютасындағы салымдары және қатысушы - банкті барлық банк операцияларын жүргізуге арналған лицензиядан айыру күніне есептелген осындай депозиттер бойынша сыйақы депозиттерге міндетті кепілдік беру объектілері болып табылады.

ҚДКҚ кепілдігі:

- депозиттерге, соның ішінде талап етілетін және шартты депозиттерге;
- ағымдағы шоттағы ақшаларға;
- төлем карточкаларындағы ақшаға;
- салымдар бойынша сыйақыларға (капиталданған және есептелген) қолданылады.

Қатысушы - банк барлық банк операцияларын жүргізуге арналған лицензиядан айырылған жағдайда, банк шотының, карточкасының және (немесе) депозитінің иесі ол бойынша (олар бойынша) кепілдік берілген өтемді алуға құқылы.

Бұл ретте кепілдік жеке тұлғалардың металл шоттарына, банк ұяшықтарында орналастырылған ақшаға және құндылықтарға, заңды тұлғалардың депозиттік сертификаттары мен депозиттеріне, сондай-ақ ислам банктеріндегі депозиттерге қолданылмайды.

Кепілдік сомасы туралы

Кепілдік берілген максималды сома валюта мен депозит түріне байланысты:

- ұлттық валютадағы жинақтау салымы бойынша 15 миллион теңге;
- жинақ депозиттерінен басқа, ұлттық валютадағы барлық өзге депозиттер бойынша 10 миллион теңге;
- шетел валютасындағы* барлық депозиттер бойынша 5 миллион теңге.

* Шетел валютасындағы депозит бойынша кепілдік берілген өтем сомасы қатысушы - банкті барлық банк операцияларын жүргізуге арналған лицензиядан айыру күніне белгіленген валюта айырбастау бағамы бойынша баламада төленеді.

Егер бір қатысушы - банкте түрі мен валютасы бойынша әртүрлі бірнеше депозит орналастырылса, онда барлық депозиттер бойынша соманың қалдығына кепілдік беріледі, кепілдік берілген өтеудің жиынтық сомасы – депозиттің әрбір түрі бойынша шектерді ескере отырып, 15 миллион теңгеден аспайтын мөлшерде төленеді.

Бірнеше банкте орналастырылған депозиттер әрбір банк бойынша жеке кепідендіріледі. Сондықтан өз жинақтарыңызды қауіпсіздендіру үшін депозиттерді әртүрлі банктерге орналастыру ұсынылады.

Кепілдік берілген өтемді төлеу туралы

Салымшыларға кепілдік берілген өтемді төлеу қатысушы - банктің барлық банк операцияларын жүргізуге арналған лицензиядан айырылған күнінен бастап, 35 жұмыс күнінен кешіктірілмей басталады. лицензияны ҚР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі қайтарып алады. Бұл ақпарат сол күні Агенттіктің, Ұлттық Банк пен ҚДКҚ сайттарында, БАҚ және әлеуметтік желілерде пайда болады.

Алайда банктен лицензияны қайтарып алу-төлемдердің басталуын білдірмейді, өйткені мұндай Банктің депозиттері ішінара немесе толық көлемде басқа банкке (сатып алушы банк) берілуі мүмкін. Қарапайым тілмен айтқанда, лицензиядан айырылған банк салымшылары барлық өздерінің салымдарымен, карточкаларымен, шоттарымен және олардағы ақшаларымен қоса сатып алушы - Банктің клиенттері болады. Мұндай жағдайда кепілдік берілген өтемді төлеу жүргізілмейді. Мұндай шешім Агенттікпен келісіледі, уақытша әкімшіліктің жалпы қабылдау мерзімі және мұндай шешімді келісу мерзімі – Банк лицензиядан айырылған күннен бастап, 20 жұмыс күні.

Егер шешім қабылданбаған жағдайда, лицензиясынан айырылған банктің салымшыларымен ҚДКҚ есептеледі.

Онлайн төлемдер

2021 жылғы 2 қаңтарда Қазақстан Республикасының Президенті "Кейбір заңнамалық актілерге экономикалық өсуді қалпына келтіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасының Заңына қол қойды.

Заң 2021 жылғы 1 мамырдан бастап күшіне енетін азаматтар үшін кепілдік берілген өтемді төлеу тәртібін жеңілдететін депозиттерге кепілдік беру жүйесінің мәселелері бойынша жаңа енгізілімдерді қарастырады. Лицензиядан айырылған банк салымшылары агент - банктің бөлімшелеріне бармай-ақ, тікелей ҚДКҚ-ға электрондық нысанда кепілдік берілген өтемді алуға өтініш бере алады.

Бұл ретте кепілдік берілген өтемді агент - банк арқылы төлеу тәртібі дәстүрлі тәсілмен банктік қызмет көрсетуді қалайтын салымшылар үшін, сондай-ақ олардың атынан өтей алатын үшінші тұлғалар (мұрагерлер, сенімхат бойынша өкілдер және өзге де құқық иеленушілер) өтініш жасай алатын салымшылар үшін сақталады.

ҚДКҚ кепілдік берілген өтемді төлеуге арналған өтініштерді төлем басталған күннен бастап, 1 жыл ішінде, ал тарату процесіндегі банк салымшыларының өтініштері-2022 жылғы 1 мамырға дейін электрондық және жазбаша нысанда (банк – агент арқылы) қабылданатын болады.

Салымшы жеке өзі жүгінген кезде өзімен бірге оның жеке басын куәландыратын құжатты алып, өтініш бланкісін толтыруы қажет. Агент-банкте, әдетте, таңдаудың үш нұсқасы ұсынылуы мүмкін: ақшаны кассадан қолма-қол алу, қолданыстағы банкке аудару немесе агент -банкте жаңа депозит ашу. Агент - Банк сервистің басқа да нұсқаларын ұсына алады, мысалы, банк карточкаларын шығару және жеткізу

Мұрагерлер, ата-аналар, кәмелетке толмаған балалардың атына ашылған депозиттер бойынша немесе сенімхат бойынша үшінші тұлғалар өтініш жасаған кезде агент-банктің қызметкерлері өтініш білдірушілердің құқықтарын растайтын қосымша құжаттарды сұрайды.

Лицензиясынан айырылған банкте салымшының ашылған депозиті мен кредит ресімделген жағдайда өзара есеп айырысу жүргізіледі және банк алдындағы борышты шегергенде кепілді өтем төленеді. Өтемақы сомасын есептеумен келіспейтін салымшылардың мәселелерін лицензиясынан айырылған банк басқарушысы-уақытша әкімшілік немесе тарату комиссиясы қарайды. Байланыстар Агенттің, ҚДКҚ мен Банктің сайттарында жарияланады.

Кепілдік өтеудің талап етілмеген сомалары

Салымшылардың кепілдік берілген өтеудің талап етілмеген сомалары төлем басталған күннен бастап, бір жыл ішінде олардың ерікті зейнетақы жарналары ретінде "Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры" АҚ-дағы (БЖЗҚ) зейнетақы шоттарына аударылатын болады. ҚДКҚ салымшыларды бұл туралы БАҚ пен өз сайты арқылы кепілдік берілген өтемді төлеу мерзімі аяқталғанға дейін, 30 жұмыс күні бұрын хабардар етеді.

БЖЗҚ-ға аударылған кепілдік берілген өтем сомасы салымшының ерікті зейнетақы жарнасы деп танылады және салық салудан босатылады (есептелген инвестициялық табысты қоспағанда). Ерікті зейнетақы жарналарын есепке алу бойынша зейнетақы шоттары БЖЗҚ-ға келмей-ақ автоматты түрде ашылатын болады.

Төлем басталған күннен бастап, бір жыл ішінде дәлелді себептермен өтеу үшін өтініш бере алмаған салымшылар үшін ҚДКҚ-ға растайтын құжаттары бар жазбаша өтініш беру арқылы кепілдік берілген өтемді алу құқығы сақталады.

Дәлелді себептердің тізбесі тікелей "Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы" заңда көзделген.

Өтініш банкті мәжбүрлеп тарату туралы бизнес-сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізіліміне мәліметтер енгізілген күнге дейін не салымшының ерікті зейнетақы жарналары есебінен зейнетақы төлемдеріне құқығы басталғанға дейін, егер оның кепілдік берілген өтем сомасы БЖЗҚ-ға аударылған жағдайда берілуі мүмкін.

Ең жоғары кепілдік берілген сомадан артық

КДКҚ ең жоғары кепілдік берілген сомадан асатын депозиттер бойынша тек тиісті максимумды өтейді, ал депозиттің өтелмеген қалдығы бойынша міндеттеменің ең жоғары кепілдік берілген сомасынан тыс банктің тарату комиссиясы қабылдайды.

Тарату комиссиясының міндеттеріне: банкті жабуға дайындау, активтер мен мүлікті сату және кредиторлармен, оның ішінде депозиттері ең жоғары кепілдік берілген сомадан асқан салымшылармен есеп айырысу кіреді.

Тарату комиссиясына кепілдік берілген максималды сомадан тыс төлем жасау туралы өтінішті жеке немесе пошта арқылы беруге болады. Қағидалар бойынша өтініштерді қабылдаудың ең аз мерзімі – өтініштерді қабылдаудың басталғаны туралы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай. Салымшылар тарату комиссиясының байланыстарын және оның өткізетін іс-шараларының мәртебесі туралы ақпаратты агенттіктің, КДКҚ-ның және лицензиясынан айырылған банк сайттарынан таба алады.

Шетелдік банк филиалдарының депозиттері

Қазақстан аумағында ашылатын шетелдік банктердің филиалдары депозиттерді қабылдауға, жеке тұлғалардың банктік шоттарын ашуға және жүргізуге уәкілетті органның лицензиясын алған сәттен бастап, депозиттерге міндетті кепілдік беру жүйесінің қатысушылары болады. Осылайша Қазақстан Республикасының бейрезидент ислам банктерінің филиалдарын қоспағанда, шетелдік банктердің филиалдарында ашылған азаматтардың депозиттеріне КДКҚ да кепілдік беретін болады.